

Recenzja w postępowaniu habilitacyjnym Doktor Agnieszki Rumianowskiej w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie pedagogika

(1) Przepisy prawa i kryteria oceny

Komisja Uniwersytetu Łódzkiego do spraw stopni naukowych w dyscyplinach pedagogika i psychologia w dniu 14 grudnia 2023 r. wyznaczyła mnie na recenzentkę w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego doktor Agnieszce Rumianowskiej. Postępowanie habilitacyjne doktor Agnieszki Rumianowskiej zostało wszczęte w dniu 12 czerwca 2023 roku w dziedzinie nauk społecznych, w dyscyplinie pedagogika.

Kompletną dokumentację i materiały dotyczące postępowania habilitacyjnego otrzymałam 3 sierpnia 2023 r.

Ocena dorobku naukowego, zgodnie z Art.219 ust. 1 pkt 1-3 Ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* z dnia 20 lipca 2018 roku (Dz. U. z 2021 r., poz. 478 ze zm.) obejmuje 1 monografię, wskazaną jako najważniejsze osiągnięcie naukowe, 6 rozdziałów w monografiach, oraz 19 artykułów opublikowanych w punktowanych czasopismach naukowych (w tym 1 przedstawiony w wersji autorskiej bez możliwości weryfikacji czy tekst został opublikowany w takiej samej formie). Kandydatka informuje w autoreferacie również o udziale w przygotowaniu 4 monografii pod redakcją oraz składa do oceny 1 artykuł nieopublikowany, przyjęty do druku w 2023, który jednak nie podlega ocenie. W dorobku wykazano również aktywność naukową o charakterze innym niż publikacyjna i badawcza.

Wykaz dorobku i autoreferat stanowią komplementarne dokumenty i wraz z załącznikami w sposób pełny przedstawiają sylwetkę naukową doktor Agnieszki Rumianowskiej.

W autoreferacie nie omówiono fragmentu monografii habilitacyjnej poświęconego badaniom dokumentacji biograficznej i stworzonej na ich podstawie mapie konfliktów egzystencjalnych (rozdział V). W wykazie dorobku oraz autoreferacie znajdują się nieliczne literówki,

umieszczone są, poza tym, zbędne informacje dotyczące dorobku naukowego przed uzyskaniem stopnia doktora.

(2) Sylwetka naukowa Kandydatki do stopnia doktora habilitowanego

Kandydatka posiada stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa (specjalność: glottodydaktyka) nadany w dniu 9 maja 2006 r. na podstawie uchwały Rady Wydziału Neofilologii Uniwersytetu Warszawskiego. Podstawą nadania stopnia była dysertacja pod tytułem: *Współczesna kultura popularna w nauczaniu i uczeniu się języków obcych. Muzyczny wideoklip* napisana pod kierunkiem profesor Elżbiety Zawadzkiej-Bartnik. Weryfikacja na stronie internetowej Centralnej Komisji do spraw Stopni i Tytułów w dniu 15.01.2024 r. nie wykazała uprzedniego złożenia wniosku przez Kandydatkę o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Z przesłanej mi dokumentacji wynika, że doktor Agnieszka Rumianowska ukończyła studia magisterskie na kierunku filologia germańska, na Wydziale Neofilologii Uniwersytetu Łódzkiego w 1995 r. Kandydatka podaje również informację o ukończeniu studiów podyplomowych w zakresie *Konfliktów w rodzinie i mediacji rodzinnych* (2013), prowadzonych przez Uniwersytet Szkoły Wyższej Psychologii Społecznej w Warszawie. Wskazanie tego osiągnięcia wydaje się ważnym faktem dla Kandydatki, której zainteresowania badawcze oraz główne osiągnięcie naukowe są zgodne z profilem wspomnianych studiów.

Habilitantka rozpoczęła pracę zawodową w 1995 r. na stanowisku lektora języka niemieckiego (Politechnika Warszawska w Płocku), w następnym roku zajmując pozycję nauczyciela w liceum (Liceum Ogólnokształcące im. S. Małachowskiego w Płocku) i kolejno wykładowcy w Nauczycielskim Kolegium Języków Obcych w Płocku (w latach 1998-2000), asystenta w Instytucie Neofilologii Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku (2000-2005) oraz starszego wykładowcy na Wydziale Nauk Humanistycznych i Społecznych Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku (2006-2016). Od roku 2017 Kandydatka pracuje nieprzerwanie jako adiunkt na Wydziale Nauk Humanistycznych i Informatyki w Akademii Mazowieckiej w Płocku.

(3) Dane naukometryczne

Na dorobek naukowy doktor Agnieszki Rumianowskiej po doktoracie składają się: 1 monografia, 6 rozdziałów w monografiach naukowych, współredagowanie 4 monografii

naukowych, oraz 19 artykułów opublikowanych w punktowanych czasopismach naukowych, wydanych również w języku angielskim (4) i niemieckim (1), w tym w *Educational Philosophy and Theory*, *Kwartalniku Pedagogicznym*, *Chowannie*, *Studiach Edukacyjnych*, *Forum Pedagogicznym*, *Kwartalniku Edukacja*, *Kwartalniku Neofilolog*, *Pracy Socjalnej*, *Pedagogice Rodziny*, *Studiach z Teorii Wychowania*, oraz w *Seminare - Poszukiwaniach Naukowych*. W 18 ze wspomnianych artykułów jest ona jedyną autorką, zaś w dwóch jej udział wynosi 90%. Kandydatka w autoreferacie podaje łączną liczbę punktów uzyskanych za publikacje naukowe zgodnie z kryteriami określonymi przez ministerstwo w roku publikacji, stanowiącą 766. Kandydatka informuje również, że jeden z artykułów został opublikowany w czasopiśmie z Listy Filadelfijskiej (*Educational Philosophy and Theory*, Taylor & Francis, Impact Factor na poziomie 2.054 w roku 2022/23), indeksowanym w Web of Science i w Scopusie. Podany przez Kandydatkę sumaryczny wskaźnik Impact Factor publikacji naukowych według listy Journal Citation Reports (JCR), zgodnie z rokiem opublikowania, wynosi 0,95; liczba cytowań publikacji według bazy Google Scholar, na dzień wszczęcia postępowania, wynosiła według Habilitantki 23, a Indeks Hirscha opublikowanych prac, według bazy Google Scholar – 2. Weryfikacja (z dnia 15.01.2024) wykazała jednak, że h-index wynosi 1 a nie 2 jak podaje Kandydatka we wniosku.

(4) Ocena głównego osiągnięcia naukowego

Głównym osiągnięciem naukowym Habilitantki jest monografia naukowa pt. ***Młodzi dorośli wobec konfliktów w ujęciu filozofii i pedagogiki egzystencjalnej***, wydana w roku 2022 przez Wydawnictwo Akademii Mazowieckiej w Płocku, które figuruje w wykazie wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe (*Komunikat Ministra Edukacji i Nauki z dnia 22 lipca 2021 r. w sprawie wykazu wydawnictw publikujących recenzowane monografie naukowe.*) i posiada Unikatowy Identyfikator Wydawnictwa – 71800. Recenzentami wydawniczymi są Profesor dr hab. Bogusław Śliwerski oraz Doktor hab. Magda Karkowska, prof. UŁ.

Publikacja wraz z bibliografią liczy 454 (Habilitantka podaje 455) strony i obejmuje Wstęp, sześć rozdziałów (I-Filozofia egzystencjalno-personalistyczna – inspiracje pedagogiczne, II-Konflikt egzystencjalny i jego pedagogiczne znaczenie, III-Konteksty pedagogiczne symboliki egzystencji i dylematów egzystencjalnych, IV-Konflikty egzystencjalne w narracjach młodych dorosłych – metodologia badań, V-Znaczenia przypisane konfliktom egzystencjalnym, VI-Postawy wobec konfliktów egzystencjalnych), Zakończenie oraz licząca

20 stron Bibliografię. W pracy nie zamieszczono żadnych spisów tabel, rysunków itp. oraz załączników. Zwracam uwagę na niezgodność numerów stron podanych w spisie treści z rzeczywistą numeracją w książce.

Ocenę monografii rozpoczynam do refleksji dotyczącej sposobu wprowadzenia tytułowego terminu „młody dorosły”. Habilitantka powinna była zdefiniować to pojęcie i przedstawić jego rozumienie w literaturze naukowej o ile zostało ono z niej zaczerpnięte. Jeśli nie, konieczne było stworzenie autorskiej definicji tego terminu. W monografii znajduje się objaśnienie, że „z punktu widzenia tematyki (...) rozprawy, a także prowadzonych badań własnych (...) szczególnie interesujące wydają się piąta i szósta faza rozwoju” (s.211) człowieka według Erika H. Eriksona. Niestety nie podano jednak jasnej informacji o wieku osób nazwanych „młodymi dorosłymi”. Można się jedynie domyślać, że Autorka ma na myśli „fazę wczesnej dorosłości”, „wylaniającej się dorosłości” lub też „opóźnionej dorosłości”, a zatem zakres od 18 roku życia do końca trzeciej dekady życia (s.213). Habilitantka podaje jaki zakres wieku ją interesuje dopiero informując o wybranej grupie badawczej. Mam zatem wrażenie, że określenie zakresu wieku (20-31) jest wynikiem przeprowadzonej rekrutacji do badań empirycznych, nie zaś świadomą decyzją Badaczki, podjętą w oparciu o studia teoretyczne lub proponowane, własne rozumienie pojęcia „młody dorosły”.

Cel pracy został sformułowany we „Wstępie”. Habilitantka podaje dwa cele: jeden dotyczący części teoretycznej a drugi – empirycznej. Pierwszy z nich to opracowanie „*pojęcia konfliktu egzystencjalnego jako kategorii pedagogicznej stanowiącej przesłankę do konstruowania koncepcji wychowania*” (s.15). Natomiast „*celem empirycznej części pracy uczyniono zrozumienie i opisanie znaczeń, jakie młodzi dorośli w wieku od 20 do 31 roku życia nadają doświadczanym przez siebie konfliktom.*” (s.16). Szkoda, że Autorka nie sformułowała jednego, głównego celu odnoszącego się bezpośrednio do całej monografii.

Część teoretyczna jest wprowadzeniem do dyskusji filozoficzno-pedagogicznej nad istotą zrozumienia samego siebie i wychowania. Habilitantka rozumie wychowanie „*jako wspomaganie człowieka w poszukiwaniu przez niego prawdy własnego istnienia i aktualizowaniu się jako osoba przez realizację wartości, dążenie do sensu i spełnianie osobowych właściwości w różnych, na pozór sprzecznych sferach istnienia*” (s.13). Ideę wychowania rozbija na zestaw pojedynczych fenomenów, ale jest świadoma tego uproszczenia. Poszukuje więc „*spoiwa*” łączącego wyznaczone fenomeny, zapewniającego ich współistnienie i koegzystencję. Spoiwem tym staje się konflikt egzystencjalny.

Na część teoretyczną rozprawy składają się trzy rozdziały. W rozdziale I, zatytułowanym „Filozofia egzystencjalno-personalistyczna – inspiracje pedagogiczne”, Autorka dokonuje pogłębionej analizy dorobku myślicieli reprezentujących filozofię egzystencjalną i wskazuje na różnice pomiędzy nurtem teistycznym a agnostyczno-ateistycznym.

Rozdział II („Konflikt egzystencjalny i jego pedagogiczne znaczenie”) przedstawia ramę pojęciową dla dalszych rozważań Autorki - konflikt egzystencjalny, czyli fenomen, który, jak sama pisze Habilitantka, „w sposób najbardziej wymowny obrazuje niejednoznaczność, złożoność i problematyczność istnienia ludzkiego” (s.14). Konflikt egzystencjalny manifestuje się „pod postacią przeciwstawnych dążeń, sił i tendencji działania” (s.12) i stanowi wyraz „budowania relacji z samym sobą, światem i drugim człowiekiem” (s.14). W monografii zaś, konflikt egzystencjalny jako kategoria pedagogiczna, stanowi podstawę konstruowania koncepcji wychowania. Jako źródła konfliktów egzystencjalnych wskazuje Autorka umiejscowienie człowieka pomiędzy wolnością a koniecznością, skończonością i nieskończonością, cierpieniem a szczęściem, oraz samotnością i udziałem we wspólnocie.

W rozdziale III pt. „Konteksty pedagogiczne symboliki egzystencji i dylematów egzystencjalnych”, doktor Agnieszka Rumianowska przedstawia założenia pedagogiki egzystencjalno-personalistycznej i wizję wychowania, w którym najważniejszą rolę odgrywają wartości i postawy pozwalające na pokonywanie trudności życiowych i aktywne kreowanie sensu własnego życia. Autorka przytacza metafory używane przez filozofów i pedagogów do opisu egzystencji ludzkiej, w tym metaforę zamieszkiwania (za Martinem Heideggerem), podkreślającą z jednej strony potrzebę zdomowienia się w świecie, a z drugiej przekraczania wyznaczonych granic; motyw domu i własnej bezpiecznej przestrzeni (za Ollo Bollnowem); motyw wędrówki i podążania przed siebie w poszukiwaniu własnej prawdy (za Arnoldem Stenzlem i in.) oraz przebudzenie i ponowne narodzenie odnoszone do procesu wychowania (za Sorenem Kierkegaardem i in.). Wykorzystanie metafor jest istotną cechą omawianej części rozprawy, bowiem podobny środek stylistyczny jest stosowany do interpretacji materiału badawczego.

Na zakończenie rozdziału II doktor Agnieszka Rumianowska dokonuje podsumowania rozważań teoretycznych i zarazem porządkuje ważne pojęcia teoretyczne, które będą wykorzystane w kolejnych rozdziałach poświęconych badaniom. Zabieg ten oceniam jako bardzo trafny.

Podsumowując: część teoretyczną uznaję za bardzo wartościową. Autorka sprawnie posługuje się wiedzą z zakresy pedagogiki, filozofii i częściowo psychologii. Dokonuje starannego

przeglądu najważniejszych publikacji związanych z wybranymi obszarami tematycznymi. Warto podkreślić bogaty zbiór literatury, której selekcja wskazuje na głęboką znajomość omawianej tematyki. Habilitantka czerpie inspiracje do swoich rozważań ze starszej literatury, lecz wszystkie z omawianych wątków lokuje również w publikacjach współczesnych. Pragnę podkreślić również warstwę językową omawianego fragmentu monografii. Język filozofii, pedagogiki egzystencjalnej czy personalistycznej jest dość trudny w odbiorze, lecz przedstawiona w monografii interpretacja dzieł naukowych z tego zakresu jest jasna i zrozumiała. Na tym tle Autorka logicznie przedstawia implikacje pedagogiczne, a w szczególności umiejętnie dokonuje konceptualizacji podstaw wychowania.

Podstawy metodologiczne badań własnych są przedstawione w rozdziale IV (pt. „Konflikty egzystencjalne w narracjach młodych dorosłych – metodologia badań”). Autorka przybliżyła w nim wybraną problematykę badawczą, założenia metodologiczne oraz sposób prowadzenia badań i analiz oraz interpretacji materiału badawczego zebranego w formie dokumentów biograficznych (prac pisemnych) i wywiadów narracyjnych, a także charakteryzuje grupę badawczą.

Prowadzone badania miały charakter jakościowy. Problem badawczy postawiony w rozprawie brzmiał następująco: *Jakie znaczenia młodzi dorośli w wieku od 20 do 31 roku życia nadają doświadczanym przez siebie konfliktom egzystencjalnym?*

Doktor Agnieszka Rumianowska przyjęła szerokie rozumienie „znaczenia” jako kompleksu zjawisk, postaw wobec konfliktu i ich roli w kształtowaniu tożsamości młodych dorosłych. W praktyce jeden rozdział monografii (V) został poświęcony w całości opisaniu zbioru znaczeń konfliktów egzystencjalnych, a jeden (VI) – postawom względem nich. Zagadnienie budowania tożsamości nie zostało osobno wyróżnione, lecz stanowiło jeden z wątków pojawiających się podczas analizy materiału badawczego i jego interpretacji w obu wspomnianych rozdziałach.

Dużą wartość przypisuję starannemu namysłowi doktor Agnieszki Rumianowskiej nad wyborem paradygmatu badań i ich metodologii. Jasno określa ona charakter zadaniowy, procesowy i przeżyciowy (auto)biografii oraz jej narracyjną strukturę. Zgadzam się z Habilitantką, że nurt interpretacyjny pozwala jej odkryć znaczenia nadawane własnym doświadczeniom i subiektywną ich interpretację. Przekonuje mnie decyzja wykorzystania dokumentu biograficznego, co pozwoliło na zebranie wypowiedzi uczestników badania dotyczących ich doświadczeń, które zostały uprzednio poddane kontemplacji, namysłowi

i refleksji osobistej. Dzięki temu materiał zebrany ma rzeczywiście charakter „*intencjonalnie uzewnętrzniiony*” (s. 265).

Kompetentnie i starannie wykonana została przez Habilitantkę analiza treści zebranego materiału (zarówno napisanego przez uczestników jak i zebranego podczas wywiadów), począwszy od ustalenia poziomów tych analiz, po poszukiwanie znaczeń naznaczonych odpowiednim doбором czasowników, modalności tekstu, kategorii osoby i spójności tekstu. Dodatkowo analiza wywiadów została przeprowadzona z kilku perspektyw (biograficzne schematy działania, instytucjonalne wzorce instytucjonalne, przemiany biograficzne i trajektorie).

Słabością ocenianej publikacji jest nieco niejasny i mało dokładny opis procedury prowadzenia badań, co powoduje liczne wątpliwości i uniemożliwia pełne zrozumienie zamysłu badawczego Habilitantki.

Moje uwagi odnoszą się do kilku aspektów metodologicznych, w tym doboru grup do obu faz badawczych. Habilitantka starannie charakteryzuje grupę badawczą, którą, w pierwszej części badań, stanowi 13 uczestników, studentów filologii angielskiej i ekonomii w wieku 20-23 lat, wybranych dzięki ich dostępności (s.275).

Niejasna jest dla mnie decyzja prowadzenia badań w dwóch różnych grupach. W fazie drugiej uczestnikami badania nie są bowiem to te same osoby, które pisały prace pisemne w części pierwszej. Habilitantka nie uzasadnia, dlaczego do wywiadów nie zaprosiła uczestników z poprzedniej fazy badań. Przeprowadzenie badań pogłębionych wśród osób, które dostarczyły swoje prace pisemne, pozwoliłoby przecież na poszerzenie oglądu zasygnalizowanych w nich wątków. Autorka monografii sama pisze podsumowując badania, że „*eksplikacja tekstów pisanych pozwoliła na odsłonięcie szeregu problemów egzystencjalnych charakterystycznych dla badanego zjawiska*” (s.417) oraz na „*skonstruowanie ogólnej mapy znaczeń*” (s.325). Logiczne zatem byłoby eksplorowanie odnalezionych wątków w fazie drugiej.

Co więcej, skoro Badaczka stwierdziła „*niewystarczalności zastosowanej techniki badawczej*” (s.329), to logiczna byłaby zmiana teź właśnie techniki, nie zaś grupy badawczej. Zauważone przez Habilitantkę „*ogólnikowość treści i brak uszczegółowienia niektórych kwestii*” (s.329) w zebranych materiale badawczym powinny skierować jej uwagę w pierwszej kolejności na pogłębienie badań w pierwszej grupie, na ich uszczegółowienie, a nie na poszukiwanie odmiennych źródeł informacji. Stąd, decyzja o wyborze innej grupy uczestników do fazy drugiej badań jest dla mnie niejasna i nieuzasadniona. Habilitantka oczywiście miała prawo podjąć decyzję o utworzeniu innej grupy badawczej, lecz powinna była przedstawić logiczne i merytoryczne uzasadnienie tej decyzji.

W drugiej części badań udział brało 10 osób (w wieku 20-31 lat) wskazanych przez bliżej nieokreślone osoby („znajomych i pracowników różnych instytucji”, s. 276), w oparciu o subiektywną ocenę kwalifikowalności danej osoby do badań (założonym kryterium selekcji była obecność w życiu przynajmniej jednego problemu życiowego z podanej listy, s. 275). Niestety takie działanie sugeruje zupełną przypadkowość doboru uczestników badania. Od osoby prowadzącej badania naukowe oczekiwałabym jednak posługiwania się określoną metodą doboru próby badawczej (w tym przypadku np. metody kuli śniegowej) wraz z zachowaniem rygoru tej metody (np. celowego doboru pierwszej osoby) oraz naukowego opisu tego procesu.

Niejasne jest również to, w jaki sposób Habilitantka wyodrębniała „przypadki kontrastowe”, czyli kto oceniał biografię uczestników, aby zakwalifikować ich do grupy, która „poradziła sobie z problemami”, lub grupy osób, które „poniosły porażkę biograficzną” (s.276). Czy decyzję tę podejmowała sama Badaczka? Czy może uwzględniała ona opinię każdego rozmówcy pytając go o ocenę własnego życia? Zgodnie z nurtem interpretatywnym stanowiącym podstawę analiz w pracy Habilitantki konieczne byłoby odnalezienie subiektywnych interpretacji doświadczeń oraz zdanie się na „głębokie samorozumienie” (s.13) rozmówców. Jeśli decyzja została podjęta przez samą Badaczkę jest to było działanie niezgodne z założeniami paradygmatycznymi pracy.

W opisie fazy drugiej badania brakuje natomiast uzasadnienia liczba uczestników wywiadu, np. faktem, że nastąpiło nasycenie wyznaczonych kategorii.

Sądzę także, że Autorka monografii powinna była starannie objaśnić połączenie pomiędzy pierwszą i drugą fazą badań. Nawet przy zastosowaniu triangulacji metodologicznej, o której pisze Habilitantka (s.16, 267), konieczne jest zespolenie odmiennych perspektyw lub różnorodnych wyników w logiczną całość (Silverman, 2008, s.260¹). Brak wyjaśnienia powyższych kwestii sprawia wrażenie, że badania w fazie pierwszej i drugiej stanowią zupełnie oddzielne projekty badawcze, które jedynie łączą się tematycznie ze sobą. Wrażenie to potęguje podział wątków tematycznych zgodny z podziałem na fazy. Pierwszy etap badań miał na celu odkrycie określonych konfliktów egzystencjalnych, w drugim zaś Habilitantka skupia się jedynie na postawach wobec nich. Komplementarność i współzależność obu faz badawczych można było osiągnąć zatem w łatwy sposób poprzez np.:

1) wskazanie konfliktów egzystencjalnych, których obecność uchwycono jedynie w fazie drugiej, oraz dołączenie ich do stworzonego uprzednio „katalogu” lub

---

¹ Silverman, D. (2008). Prowadzenie badań jakościowych. Warszawa: PWN.

2) rekonstrukcję procesu kształtowania się postaw wobec konfliktów egzystencjalnych w oparciu o dokumenty biograficzne analizowane w fazie pierwszej.

Takie powiązanie treści z obu faz badawczych z pewnością nadałoby większą wartość analizom i jednocześnie udowodniło adekwatność prowadzenia badań w dwóch osobnych fazach.

Przy ocenie części metodologicznej odnoszę się również do nieściślych określeń użytych do opisu wybranych elementów procedury badawczej. Zastanawiające jest stwierdzenie Autorki o nieograniczonym czasie przygotowania pracy pisemnej (dokumentacji biograficznej) w fazie pierwszej. Jeśli proces ten był zorganizowany w czasie zajęć na uczelni lub w przerwie pomiędzy nimi, to automatycznie pojawiły się ograniczenia czasowe. Być może jednak studenci przygotowywali prace pisemne w domu i w rzeczywistości limitu czasu nie było. Nie jest jednak możliwe jednoznaczne stwierdzenie adekwatności zapisu o braku limitu. W celu jasnego objaśnienia procedury prowadzonych badań Habilitantka powinna była również szerzej scharakteryzować pytania nazwane przez siebie „teoretycznymi”, stawiane na zakończenie wywiadu. Warto było nawet podać ich przykłady.

Niekorzystne jest również umieszczenie fragmentów dotyczących celu badań, głównego problemu badawczego i procedury badawczej (w tym charakterystyki grupy i metod jej doboru) w różnych rozdziałach monografii. Umieszczenie ich w jednym miejscu zapewne pomogłoby Autorce w opracowaniu bardziej spójnej koncepcji metodologicznej.

Podsumowując: część metodologiczna jest znacznie słabsza niż poprzednia. Mało dokładny opis procedury badawczej i brak uzasadnienia doboru dwóch grup badawczych, oraz brak spójności pomiędzy dwoma fazami badania są przyczyną wielu niejasności. Nasuwa mi się wiele pytań i wątpliwości, istotnych przy ocenie wartości merytorycznej monografii. Nie zawsze też podążam za logiką podejmowanych przez Badaczkę decyzji. Oczekiwałamby większej staranności i dokładności przy przedstawianiu zagadnień metodologicznych. Wszystkie te niedociągnięcia utrudniają odbiór monografii, choć uznaję prawo Badaczki do podejmowania innych, własnych decyzji i podążania za własną wizją badawczą. Świadoma jestem faktu, że badania jakościowe naznaczone są zawsze swoistą subiektywnością zarówno procedury ich prowadzenia, jak i interpretowania wyników. Tym bardziej od osoby ubiegającej się o stopień doktora habilitowanego oczekiwałamby większej dbałości o szczegółowość opisu zastosowanej metodologii.

Na część empiryczną monografii, w której znajduje się analiza i interpretacja zgromadzonego materiału badawczego składają się dwa rozdziały.

Rozdział V (pt. „Znaczenia przypisane konfliktom egzystencjalnym”) odnosi się do badań nad dokumentacją biograficzną przygotowaną celowo, w formie pisemnej, przez 13 studentów zaproszonych do udziału w badaniach. Autorka opracowuje deskrypcje z wątkami narracyjnymi i narracje oraz tworzy z nich „ogólną mapę znaczeń” (s. 325), które nadają uczestnicy własnym doświadczeniom życiowym o charakterze konfliktu. Autorka tytułuje wszystkie fragmenty, używając metafor odnoszących się do dominujących w nich wątków. Posługuje się również metaforami w celu zinterpretowania mniejszych fragmentów narracji (np.s.305). W zebranych wypowiedziach Badaczka poszukuje podobieństw i bliskoznacznych interpretacji, dzięki czemu porządkuje je i grupuje w cztery zbiory, w których konflikt jest postrzegany przez uczestników jako:

- (1) wyzwanie – w grupie tej mieszczą się cztery wypowiedzi pt. „Świat ziemią obiecaną”, „Próba życia”, „Jasne światło w mroku”, „Między lękiem a nadzieją”;
- (2) źródło frustracji – grupę tę stanowią dwa fragmenty zatytułowane „Utracone możliwości” i „Niespełnione marzenia”;
- (3) źródło rozpacz – w grupie odnajdujemy cztery opowieści: „Błędne koło fatalizmu”, „Świat ziemią wygnania”, „Pograżanie się w rozpacz”, „Ciężar wolności”;
- (4) źródło osamotnienia – zawierające trzy wypowiedzi, pt. „Ucieczka w samotność”, „Lęk przed światem społecznym” oraz „W świecie społecznej użyteczności”.

Autorka monografii wyróżnia też dodatkową kategorię nazwaną „*motywem pisania*”, w oparciu o którą dokonuje klasyfikacji narracji na: wyznania, usprawiedliwienia, faktografię, oraz rachunek sumienia (s.328).

Badaczka każdorazowo zamieszcza całość wypowiedzi rozmówcy lub rozmówczynie. Kolejno dokonuje bardzo szczegółowej analizy danego fragmentu. Zwraca uwagę na charakter tekstu (np. opisowo-narracyjny, deskryptywno-narracyjny, opis z elementami narracyjnymi, opis), sposób organizowania narracji i jej język (w tym styl, leksykę, gramatykę, a nawet interpunkcję - s.291 oraz predykaty - s.297). Podczas interpretacji dokonuje oglądu osobistych doświadczeń rozmówców przez pryzmat zbudowanej przez siebie uprzednio filozoficzno-pedagogicznej koncepcji konfliktu egzystencjalnego. Poszukuje ona różnorodnych wymiarów doświadczeń (np. osobowy, społeczny i egzystencjalny, s.283), dychotomii (s.288) lub stanu homeostazy (s.294), schematów komunikacyjnych (s.290), opozycji (s.304), czy paradoksów (s.308). Warte podkreślenia jest wyjątkowa skrupulatność i dokładność analizy tekstów, która pozwala Habilitantce na odnalezienie wielu tropów interpretacyjnych.

Rozdział VI omawianej monografii został zatytułowany „Postawy wobec konfliktów egzystencjalnych” i przedstawia analizę materiału badawczego uzyskanego podczas wywiadu

z 10 osobami - młodymi dorosłymi, w celu dokonania rekonstrukcji procesu tworzenia się postaw względem konfliktów egzystencjonalnych. W rozdziale tym zastosowano podobny sposób analizowania i interpretowania materiału badawczego jak w rozdziale poprzednim. Autorka pogrupowała zebrane wywiady i nazwała je metaforami. W rozdziale V przedstawione zostały następujące typy postaw:

- (1) ucieczki od konfliktu (metafora opadającej linii), czyli dwóch postaw: ucieczki w cierpiętnictwo i w zapomnienie;
- (2) buntu i rezygnacji w przeciwieństwie do zaangażowania, a zatem 2 postawy: buntu jako skutku odmowy uznania oraz przejścia od buntu i rezygnacji do zaangażowania;
- (3) męstwa bycia (metafora wznoszącej się linii życia), obejmująca sześć postaw: otwartość planu biograficznego, walka o własne ja, poszukiwanie własnej prawdy jako plan biograficzny lub efekt trajektorii cierpienia, uznanie w miłości oraz zaangażowanie.

Habilitantka, podobnie jak w poprzednim rozdziale, z dużą starannością analizuje fragmenty wywiadów. Skupia się na interpretacji wypowiedzi rozmówców i tworzy profile uczestników dzięki poznaniu sytuacji trudnych (np. s. 415), nawet mimo ich przesłonięcia, czyli pominięcia (s.345) lub momentów zwrotnych w życiu (np. s.366), dzięki zrozumieniu sprzeczności w wypowiedzi (s.345), oraz odtworzeniu relacji interpersonalnych (np. s.352) i rodzinnych (np. s.362, 381, 390, 403, 410) czy oddziaływań wychowawczych (np. s.357, 371, 391, 406) lub nawet religii (s.412).

Podsumowując: część empiryczna, w której Autorka dokonuje analizy i interpretacji materiału badawczego jest bardzo wartościowa. Habilitantka z zasługującą na pochwałę systematycznością i drobiazgowością, analizuje wypowiedzi rozmówców. Dokonuje interpretacji nawiązując do zbudowanego w części teoretycznej modelu konfliktu w nurcie egzystencjalnego personalizmu, podpierając się dodatkową analizą literatury pedagogicznej i filozoficznej, w której znajduje potwierdzenie własnych opinii i interpretacji rozmówców. Interpretacje i wnioski są przejrzyste sformułowane, dojrzałe i starannie ugruntowane w literaturze naukowej.

Wysoko oceniam styl pisarski Habilitantki i bogactwo językowe monografii. Autorka sprawnie posługuje się jednocześnie terminologią filozoficzną i pedagogiczną, znakomicie łącząc je w złożoną strukturę zdań. Przekaz jest zrozumiały i komunikatywny, oraz zgodny z zasadami tworzenia prac naukowych. Autorka monografii posługuje się licznymi i bogatymi metaforami, które pozwalają na uwypuklenie głównego wątku z analizowanych fragmentów wypowiedzi

uczestników badania. Pobudzają one także wyobraźnię odbiorcy i dodają głębi autorskim interpretacjom materiału badawczego. Monografia jest przygotowana z dużą dbałością o styl i poprawność językową. W pracy odnalazłam jedynie sporadyczne błędy (jak np. we fragmencie „*Podstawowymi kategoriami pojęciowymi, wokół których zorganizowałam moje poszukiwania badawcze (...), uczyniłam postawę wobec konfliktu...*”, s. 333).

Po zapoznaniu się z innymi publikacjami doktor Agnieszki Rumianowskiej stwierdzam jednak, że w monografii znajduje się krótki fragment (s. 189-190), który jest autoplgiatem. Te same treści zostały przedstawione w sposób niemal identyczny w artykule z 2019 r. pt. „Pedagogika wobec problematyczności bytu ludzkiego. O konfliktach w życiu człowieka” (Kwartalnik Pedagogiczny 2(252), s. 70-85), na stronach 78-79, a Autorka nie informuje o tym fakcie.

Wnioski:

Wartością, którą pragnę szczególnie podkreślić przy ocenie głównego osiągnięcia naukowego jest charakter interdyscyplinarny monografii. Habilitantka wykracza nawet poza reprezentowaną dziedzinę nauki lokując swoje rozważania również w filozofii.

Mocną stroną recenzowanej monografii jest logiczna i staranna analiza zebranego materiału badawczego oraz jego interpretacja w oparciu o zbudowaną uprzednio koncepcję teoretyczną. Doceniam warsztat analityczny Habilitantki, prowadzącej wyjątkowo skrupulatną, można nawet powiedzieć drobiazgową, analizę materiału badawczego. Szkoda, że w podobny sposób nie przygotowała ona rozdziału poświęconego metodologii badań. Wskazane przez mnie niedociągnięcia w procedurze badawczej nie uniemożliwiły jednak Habilitantce zgromadzenia cennego materiału badawczego, jego naukowego opracowania i przygotowania wartościowej publikacji.

Praca jest nowatorska. Niepodważalnym zaś wkładem doktor Agnieszki Rumianowskiej w rozwój pedagogiki jest ujęcie procesu wychowania w nowej perspektywie badawczej. W oparciu o rozważania filozoficzno – pedagogiczne buduje ona założenia pedagogiki „egzystencjalno-personalistycznej”, opartej na wizji człowieka stojącego w obliczu różnorodnych konfliktów egzystencjalnych. Habilitantka wskazuje również zgodne z tymi założeniami formy oddziaływania pedagogicznego i przedstawia ich uwarunkowania egzystencjalne.

Projektuje ona koncepcję wychowania wprowadzając fenomen konfliktu egzystencjalnego jako kategorię pedagogiczną. Konflikt ten nie ma jednak jedynie negatywnego charakteru, bowiem

prowołuje poszukiwanie własnego ja, autorefleksję i pytania o sens i celowość życia. Ma więc wielką wagę w procesie wychowania.

Nowa perspektywa spojrzenia na wychowanie, którą proponuje Habilitantka, stoi w opozycji do współczesnego pragmatyzmu i utylitaryzmu, wymagających walki „silnego” człowieka o sukces życiowy i efektywność jego działań. Nie tylko pozwala młodemu człowiekowi na delikatność i kruchość oraz odczuwanie napięć i lęków, ale uznaje ich wartość w wychowaniu i akceptuje jako przyczyny pozytywnych zmian i rozwoju. Zgadzam się z doktor Agnieszką Rumianowską, że wychowanie akceptujące słabości człowieka może być sposobem na poprawę kondycji psychicznej młodych ludzi, którzy nie radzą sobie z niepowodzeniem i nie potrafią sprostać nadmiarowi zadań narzuconych im w ciągłym „wyścigu szczurów”.

Jako dodatkową wartość monografii uznaję również stworzenie typologii konfliktów egzystencjonalnych i postaw względem nich, typologii narracji oraz *„zestawienie praktyk scalających tożsamość w kontekście doświadczania przez człowieka konfliktów egzystencjonalnych”* (Autoreferat, s.25).

Podsumowując stwierdzam, że przedstawiona pod ocenę monografia stanowi znaczny wkład w rozwój pedagogiki jako dyscypliny naukowej.

(5) Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze kandydatki

Poza ocenioną powyżej monografią dorobek Habilitantki stanowi również 6 rozdziałów w monografiach oraz 19 artykułów opublikowanych na przestrzeni 16 lat od doktoratu.

W dorobku Kandydatki wyróżnionych zostało pięć² głównych obszarów badawczych:

- (1) kultura popularna a nauczanie i uczenie się języków obcych,
- (2) fenomen języka w aspekcie glottodydaktycznym,
- (3) problematyka konfliktów,
- (4) rozwijanie kompetencji społecznych i komunikacyjnych,
- (5) zagadnienia egzystencjalne w ujęciu pedagogicznym.

W obszarze pierwszym Habilitantka umieściła 3 publikacje, w tym jeden rozdział w monografii i dwa artykuły opublikowane w czasopiśmie indeksowanym w ERIH plus. Wszystkie publikacje wiążą się z tematyką obronionego doktoratu.

---

² Habilitantka sama wyróżnia 5 obszarów, choć w autoreferacie omyłkowo podaje liczbę 4 (Autoreferat, s. 4)

Obszar drugi obejmuje 5 publikacji przygotowanych po doktoracie, w tym 2 rozdziały w monografii i 3 artykuły. Ich tematyka nawiązuje do pierwotnych zainteresowań badawczych Kandydatki, choć nie jest bezpośrednio związana z doktoratem. Analizy zawarte we wspomnianych tekstach mają charakter głównie teoretyczny, Autorka bowiem dokonuje w nich jedynie przeglądu literatury, również o charakterze historycznym. W artykule z 2019 roku pt. „An existential-ontological approach to education with special attention paid to language education” (Kwartalnik Edukacja, s. 49-57.) sięga już jednak i do literatury, która pojawia się później w monografii habilitacyjnej (prace Heideggera).

Wskazany obszar trzeci stanowi 8 publikacji, w tym 1 rozdział w monografii i 7 artykułów. Są to publikacje dotyczące konfliktu z uwzględnieniem różnych sfer funkcjonowania człowieka (rodzinnej, międzypokoleniowej, społecznej, kulturowej i duchowej). W zestawie publikacji znajdują się dwie o charakterze empirycznym (*Rozwiązywanie konfliktów w rodzinie. Możliwości i utrudnienia*. Pedagogika Rodziny, 2015, 5(4), s. 81-93; *Konflikty w rodzinie w narracjach młodego pokolenia*. Studia nad Rodziną, 2013 (2), s. 247-276.). W publikacjach z tego obszaru Autorka skupia się „głównie na istocie konfliktów, uwarunkowaniach oraz mechanizmach leżących u podstaw ich powstawania i eskalowania” (Autoreferat, s.11). Stwierdzić można zatem, że jest to etap, w którym już kształtują się późniejsze zainteresowania Kandydatki.

W obszarze czwartym Kandydatka umieściła 4 publikacje, w tym 3 artykuły i 1 rozdział w monografii, w których zajmuje się postawami, umiejętnościami społecznymi i komunikacyjnymi. Dwie publikacje mają charakter empiryczny a badania przeprowadzone były wśród studentów (*Dialog międzypokoleniowy we współczesnej rodzinie* W: A. Rumianowska, E. Wiśniewska (red.). Aktywność osób starszych. Moda czy konieczność. Płock: Wydawnictwo SUTW, 2012, s. 58-70. oraz *Rozwijanie kompetencji społecznych. Pomiędzy efektywnością a moralnością*. Chowanna (1) 48, 2017, s. 305-324.).

Ostatni obszar badawczy Habilitantki, który nazywa ona „najmłodszym” (Autoreferat, s.13), stanowią publikacje dotyczące wybranych problemów egzystencjonalnych. Znajdują się w nim opublikowane po doktoracie 2 artykuły (w tym jeden empiryczny pt. *Poczucie bezradności i lęku w relacjach między ludźmi. Implikacje pedagogiczne*. Kwartalnik Pedagogiczny, 2017, 244 (2), s. 73-89.) oraz 1 rozdział. Wyznaczony przez Badaczkę obszar jest tematycznie zgodny z obecnym kierunkiem filozoficzno-pedagogicznych poszukiwań badawczych Kandydatki, których wyrazem jest również główne osiągnięcie naukowe. W szczególności stwierdzenie to dotyczy rozdziału z 2022 r. pt. *O bezdomności egzystencjalnej współczesnego człowieka. Implikacje pedagogiczne* (W: A. Grażul-Luft, A. Głowała, A. Rumianowska (red.).

Człowiek a środowisko. Perspektywa języka, edukacji i polityki. Płock: Wydawnictwo Akademii Mazowieckiej, s. 45-60.). Doktor Agnieszka Rumianowska w publikacji tej odnosi się do obrazu kondycji duchowej współczesnego człowieka w ujęciu sięgającym do filozofii egzystencjalnej, do fenomenów egzystencjalnej bezdomności i wykorzenia, oraz przeciwstawnych im fenomenów zamieszkiwania i zakorzenia. Rozdział ten jest studium teoretycznym, opartym na bogatej, przeglądowej literaturze, która stanowi mocną podstawę rozważań nad wielowymiarowo rozumianą egzystencją człowieka oraz procesem wychowania.

Podsumowując stwierdzam, że w dorobek naukowy Kandydatki jest spójny zarówno w zakresie rozpraw teoretycznych jak i w obszarach badań. Habilitantka od lat zajmuje się problemami egzystencjonalnymi. Starsze publikacje są zbliżone tematycznie do jej pierwotnych zainteresowań (czyli glottodydaktyki i metodyki nauczania języka obcego), najnowsze zaś wyraźnie wskazują na ostateczny, filozoficzno-pedagogiczny kierunek badawczy. Co więcej, na przestrzeni wielu lat Badaczka prowadziła badania wśród studentów, nazwanych w monografii habilitacyjnej „młodymi dorosłymi”. Wyraźnie widoczne jest zatem jej zainteresowanie tą grupą wiekową.

W dorobku doktor Agnieszki Rumianowskiej warta podkreślenia jest jej aktywność na arenie międzynarodowej, w formie wykładów gościnnych prowadzonych w:

- Niemczech (na uniwersytecie Eichstätt-Ingolstadt/ Katholische Universität, w roku 2022 i 2023),
- Albanii (European University of Tirana, 09.02.2023),
- Gruzji (International Black Sea University in Tbilisi, 22.03.2023 r.),
- Czarnogórze (Podgorica/ Mediterranean University, 20.04.2023 r.),

a także wizyt studyjnych (na Uniwersytecie Kolońskim w Niemczech w dniach 23-29.10.2022 r. oraz w ramach programu Erasmus w dniach 17.04.2023 – 22.04.2023 r. w Podgoricy, na uniwersytecie Mediterranean University) i trzykrotnie prowadzonej kwerendy bibliotecznej (w Niemieckiej Bibliotece Narodowej we Frankfurcie nad Menem, 03.12.2018 – 21.12.2018 r., w Niemieckiej Bibliotece Narodowej w Lipsku, 01.09.2019- 15.09.2019 r. oraz w Brytyjskiej Bibliotece Narodowej w Londynie, 16.06.2019- 23.06.2019 r.).

Kandydatka występowała podczas Ogólnopolskiego Seminarium Doktorskiego i Podoktorskiego prowadzonego na Uniwersytecie Łódzkim (trzykrotnie: 4 listopada 2018 r., 26 października 2020 r. oraz 14 grudnia 2020 r.) oraz podczas seminarium naukowego zorganizowane przez ks. prof. dr hab. Jarosława Michalskiego wygłaszając referat pt.

Pedagogika wobec konfliktów w życiu człowieka. Perspektywa egzystencjalna (25 maja 2018 r.). Habilitantka podaje również, że od 2018 r. bierze udział w pracach Zespołu Pedagogiki Młodzieży, przy Komitecie Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk, nie podaje jednak zakresu swoich działań i aktywności.

Doktor Agnieszka Rumianowska uczestniczyła również w pracach zespołów przygotowujących wnioski o granty, składając 3 wnioski (w tym 1 odrzucony, na prowadzenie kwerendy bibliotecznej w Niemczech oraz 2 nierozstrzygnięte, z roku 2023, złożone do Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej oraz Ministerstwa Edukacji i Nauki w konkursie Nauka dla Społeczeństwa II) oraz realizując 2 granty o charakterze badawczym (oraz 1 – popularnonaukowy):

- Grant na realizację projektu badawczego pt. *Doświadczenie konfliktów w życiu człowieka. Perspektywa teoretyczna i empiryczna*, przyznany w ramach konkursu Prezydenta Miasta Płocka na finansowanie grantów badawczych realizowanych w ramach zadania *Współpraca z wyższymi uczelniami*, w ramach którego Habilitantka prowadziła badania naukowe na terenie Niemiec i Wielkiej Brytanii.

- Projekt *Talent - Wiedza - Umiejętności* (luty- marzec 2018 roku) realizowany przez Miejski Urząd Pracy w Płocku, w którym zadaniem Kandydatki było prowadzenie badania opinii osób bezrobotnych na temat ich oczekiwań życiowych i zawodowych.

Doktor Agnieszka Rumianowska jest członkinią trzech towarzystw naukowych (od 2018 r., Towarzystwa Naukowego Płockiego oraz Polskiego Towarzystwa Pedagogicznego od 2022 r. oraz Towarzystwa Kultury Języka (od 2023 r.). Kandydatka jest redaktorem tematycznym w zakresie filozofii wychowania oraz członkiem rady naukowej czasopisma *Społeczeństwo, Edukacja, Język* (od 2022 r.). Czasopismo to znajduje się w wykazie czasopism naukowych i recenzowanych materiałów z konferencji międzynarodowych, a za publikowanie w nim artykułu autorzy otrzymują 40 pkt. W wykazie dorobku Habilitantka wymienia również udział w 29 konferencjach (choć jedynie w 15 jest to udział czynny), w autoreferacie zaś wskazuje 9 uznanych za najważniejsze, w tym 5 międzynarodowych i 4 krajowe.

Habilitantka podaje również informacje o zrecenzowaniu 9 publikacji naukowych o szerokiej tematyce, choć nie pozostawia dat wykonania recenzji ani dokładniejszych danych pozwalających na zidentyfikowanie tych prac.

Podsumowując – Kandydatka wykazuje się aktywnością o charakterze naukowym wykraczającym poza samo prowadzenie badań i przygotowanie publikacji. Wykaz osiągnięć naukowych jest jednak przygotowany nieco chaotycznie, np. bez zachowania chronologii

konferencji oraz ze zbędnymi informacjami o działalności Habilitantki odbywającymi się przed uzyskaniem stopnia doktora. Zauważalna jest ponadto niezgodność wykazu osiągnięć naukowych i ich opisu w autoreferacie (nie zgadza się np. liczba publikacji).

(6) Osiągnięcia dydaktyczne, organizacyjne i popularyzujące naukę

W złożonym wniosku doktor Agnieszka Rumianowska wskazuje na różnorodne osiągnięcia organizacyjne. Do najważniejszych z nich należy pełnienie funkcji Dziekana Wydziału Nauk Humanistycznych i Informatyki Akademii Mazowieckiej w Płocku (od 2020 roku), Pełnomocnika Rektora ds. Jakości Kształcenia (od 2004 roku) oraz zorganizowanie i pełnienie funkcji kierownika studiów podyplomowych (2017-2019). Kandydatka wykazuje się również dużą aktywnością w zakresie współorganizowania krajowych i międzynarodowych konferencji naukowych, prowadzenia praktyk studenckich (w latach 2016-2021) oraz promowania prac licencjackich (w tym pracy nagrodzonej w konkursie „Dyplom dla Płocka” oraz w konkursie Mazowieckiej Uczelni Publicznej w Płocku). Za swoją działalność Kandydatka otrzymała łącznie 14 nagród specjalnych Rektora Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Płocku/Akademii Mazowieckiej w Płocku) oraz srebrny medal za długoletnią służbę przyznany przez Prezydenta Rzeczypospolitej Polski w dniu 26.02.2019 r.

Habilitantka wykazuje się również aktywnością w zakresie przygotowania projektów popularyzujących naukę, w tym projektu realizowanego w 2022 r. pt. „Płockie spotkania z nauką” (finansowanego przez Urząd Marszałkowski) oraz nierozstrzygniętego jeszcze projektu pt. „Mazowieckie spotkania z nauką”, zgłoszonego w roku 2022 r. do Ministerstwa Edukacji i Nauki w ramach programu Społeczna Odpowiedzialność Nauki II.

Doktor Agnieszka Rumianowska zorganizowała 7 konferencji naukowych (*Język - literatura - kultura: konteksty glottodydaktyczne*: 9-10 maja 2011 r. Soczewka/Płock; *Interdyscyplinarność w glottodydaktyce: język - literatura – kultura*: 14-15 maja 2007 r. Soczewka/Płock; *Interdyscyplinarność w glottodydaktyce: język - literatura – kultura*: 18-19 maja 2009 r. Soczewka/Płock; *Aktywność osób starszych - moda czy konieczność?* 21 listopada 2012 r. Płock; *Nauczyciel wobec współczesnych wyzwań. Praca nauczyciela z uczniem o specjalnych potrzebach edukacyjnych*, Płock, 21 listopada 2019 r.) oraz dwie konferencje cykliczne pt. *Nowy Wymiar Filologii Języki, Literatura, Językoznawstwo, Kultura*, Płock, 6 czerwca – 12 czerwca 2022 r. i 29 maja – 4 czerwca 2023 r.) a od roku 2019 uczestniczyła w pracach Komitetu Naukowego i Prezydium Komitetu Naukowego cyklu konferencji ogólnopolskich (*W drodze ku wartościom. Studenckie interdyscyplinarne badania naukowe*, 11 kwietnia 2019

r.; *Badania naukowe studentów w trosce o terażniejszość i przyszłość*, 22 kwietnia 2021 r.; oraz *Terażniejszość i perspektywy w badaniach studenckich*, 26 kwietnia 2022 r.).

Warto podkreślić również dużą aktywność doktor Agnieszki Rumianowskiej w zakresie współpracy z otoczeniem społecznym i gospodarczym. Prowadziła ona wykłady otwarte o różnej tematyce, warsztaty, brała udziału w pracach komisji kwalifikacyjnej dla nauczycieli ubiegających się o awans zawodowy, współorganizowała konkursy oraz prowadziła mediację.

(7) Wniosek końcowy

Przedstawione wyżej uwagi potwierdzają moją **pozytywną ocenę** głównego osiągnięcia naukowego (monografii) oraz całości dorobku naukowego Kandydatki.

A zatem, zgodnie z Art.219 ust. 1 pkt 1-2 Ustawy *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* z dnia 20 lipca 2018 roku (Dz. U. z 2021 r., poz. 478 ze zm.) na temat warunków nadawania stopnia doktora habilitowanego stwierdzam, że monografia pt. „*Młodzi dorośli wobec konfliktów w ujęciu filozofii i pedagogiki egzystencjalnej*”, zgłoszona jako główne osiągnięcie naukowe przez doktor Agnieszkę Rumianowską, mimo drobnych niedociągnięć metodologicznych stanowi znaczący wkład w rozwój pedagogiki jako dyscypliny naukowej.

W związku z powyższym wnioskuję o dopuszczenie dr Agnieszki Rumianowskiej do dalszych etapów postępowania w procedurze oraz o nadanie jej stopnia doktora habilitowanego nauk społecznych w zakresie pedagogiki.

Agnieszka Szplīt